

Rækjugeðlan við Svalbard veksur:

Norðmenn lumpaðu Paula Ellefsen

Viðmerking: Jan Müller,
blaðmaður

Nú um dagarnar er komið í ljósmála, at norðmenn hava givið 10 nýggj rækjuloyvi m.a. til at veiða í okinum kring Svalbard. Hesi loyvi fevna um skip heilt upp í 299 tons. Grundgevingarnar fyri at geva hesi loyvi eru m.a. tær, at tað er nokk til av rækjum, at skip í Norðurnoregi hava ikki aðrar møguleikar, og at markaðurin er sera goður fyri rækjum.

Leita vit so bert umleið ein mánað aftur í tíðina, so segði norsk fiskaristjórnin, Hollstein Rasmussen, i samrøðu við Sosialin, at teir fóru ikki at geva fleiri rækjuloyvi til norsk skip at fiska við Svalbard.

Og um hvi norðmenn ynsktu at avmarka føroysku rækjuveiðuna við Svalbard segði hann, at tað var tí, at norðmenn bera ótta fyri stovninum.

Hyggja vit nærri at hesum upplýsingum og at gongdini í hesum máli, síðan ein føroysk sendinevnd við Paula Ellefsen, lögmanni á odda, gjørdi snarferð til Oslo og undirskrivaði eina fiskiveiðuavtalu, so siggja vit, at ikki alt ruggar rætt.

Tíðindablaðið Sosialurin hevur roynt at grava í hesum máli — og okkurt áhugavert er komið fram í dagsins ljós.

Frá føroyskari síðu hevur verið vist stór ónøgd við sáttmálan, sum lögmaður gjørdi við norðmenn í eini handavending. Tað rættlaga nýggja í hesum sáttmála er jú, at føroyingar í mesta lagi skulu fiska við 5 rækjuskipum við Sval-

bard samstundis. Sum øllum kunnugt eiga føroyingar 9 rækjuskip og haraftrat kemur, at ætlanir hava verið frummi um at útbýggja henda flota, nú Svalbardkúðið tyktist at kunna bjóða okkum stórar møguleikar.

Aftrat hesum kemur, at tað vóru føroysk skip, sum byrjaðu veruliga veiða á djúpum vatni og sum so slóðuðu fyrri. Við nýggja sáttmálanum — og avmarkingini — verður henda útbýgging helst av ongum.

Rækjumenn í Føroyum hava mótmælt hesum sáttmála, tí hann skerjir teirra møguleikar, og tí hann er heilt órættvisur. Teir hava vist á, at sum undirskrivari av Svalbardtraktatini hava vit sama rætt sum norðmenn at fiska við Svalbard. Teir hava eisini vist á, at lögmaður als ikki spurdi teir eftir, áðrenn hann við einu pennastroke millum væl-nøgðar norskar samráðingarmenn avgjórði lagnu teirra.

Og fyri at gera ringt verri, so hevur landsstýrið yvirfyri rækjumonnum í Føroyum dult, at henda avtala fevnir ikki um ókið innanfyri 4 fjórðingar. Avtalan fevnir í veruleikanum bert um ókið millum 4 og 200 fjórðingar.

Nú viðgongur landsstýrið — aftaná at hetta er komið í ljósmála — at tað er rætt, at óavmarkað tal av føroyskum rækjubátum hevur loyvi at fiska innanfyri 4 fjórðingar við Svalbard. Men landsstýrið sigur, at hetta er í móti andanum í sáttmá-

lanum og mælir bátum frá at gera so. Sambært henda anda, so skulu føroyingar avmarka sína veiðu «við Svalbard», og norðmenn skulu eisini gera tað. Tí kravið frá norðmonnum, um at vit skulu avmarka rækjuveiðuna hevur samband við, at teir bera ótta fyri rækjustovninum.

Men norðmenn vistu, hvat teir gjørdi. Teir skrivaðu ikki undir uppá, at eisin teir skuldu skerja ella ikki økja um rækjuveiðuna við Svalbard. Hetta helt landsstýrið so heldur ikki var neyðugt, tí eitt orð er eitt orð.

Men hvat gera so norðmenn nú! Umframt at hava dult fyri føroyingum, hvussu nógvir norskir bátar í veruleikanum kunnu fiska rækjur við Svalbard — nevniliga umleið 300 — so geva teir nú — teir mánaðir aftaná at sáttmálin varð undirskrivaður — loyvi til 10 norsk skip aftrat at fiska rækjur við Svalbard. Og tað er m.a. út frá «distrikt-politiska hensyn» og tí stovnurin tolir meiri veiðu.

Ímeðan sita limirnir í felagnum Rækjuskip og býta fiskitíðina millum sín sum frægast. — Nú hevur tú verið túr við Svalbard, nú eigi eg tær.

Tað er nú rætt at seta spurningin:

Hava norðmenn lumpað føroyingar?

Hevur Pauli Ellefsen, lögmaður, við ikki at spyrja rækjumenn í Føroyum eftir og við at gera eina avtalu uppá staðið, í veruleikanum for-

komið føroyingum ein møguleika, sum í hesum árinum kundi givið føroyska samfelagnum nógvar mill. kr. aftrat og givið arbeiði til nógvar hendur aftrat, og sum í komandi árum kundi verið eitt haldgott og trygt støði undir einum munandi størri rækjufloata. Og hvat muna okkara 9 rækjuskip ímóti 300 norskum, størri sum smærri skipum!

Lat okkum nú leggja saman. Føroyska rækjuveiðan við Svalbard í fjør var á byrjunarstøði. Vit fiskaðu eini 2000 til 3000 tons. Í ár hava vit longu fiskað umleið 1200 tons. Fer hesin góðir fiskiskapurin at halda frma, so munnu bátarnir fara at klára einar seks túrar, og hetta kann geva okkum omanfyri 7000 tons í 1983. Tvs. nærum triggjar ferðir so nógv sum í fjør.

So vil onkur siga: «Ja, tað skuldi tá verið gott nokk». Rætt er — men tað kundi verið enn betri — og vit eiga eisini rættin til at gera tað enn betri.

Hugsja vit okkum, at øll 9 rækjuskipini kundu roynt samstundis við Svalbard — og at kanska fleiri skip komu aftrat at fiska rækjur — lögdu um og sostatt minkaðu um trýstið á føroyaleiðunum — so hevði borið til at byrja aftur sum í Grønlandi.

Tá kundu skipini ligið á fiskileið alt árið, tey kundu tikið olju og proviant frá skipum ella á landi, farmaskip høvdu komið eftir rækjunum og arbeiðið hevði verið til fleiri rækju-

mans. Tá hevði tað verið grundarlag undir at skift manningarnar út og farið til Svalbard við flogfari.

Tað er ikki ringt at skilja, hvat hetta hevði givið í arbeiði og útflutningsvirði til føroyska samfelagið. Og tá so tann dagur kemur, tá kvotur skulu setast á, tá høvdu vit eina stóra rækjuveiðu at visa á og høvdu tí fingið tillutað kvotu við hesi veiðu sum grundarlag.

Hvat viðvikur spurninginum til rættin til fiskiveiðu við Svalbard, so standa norðmenn jú einsamallir. Teir siga, at teir eiga rættin til búskaparlaga ókið, tí hetta hevur samband við norska landgrunnin og hevur einki við sjálva Svalbardtraktatina at gera. Hinvegin halda londini, sum hava undirskrivað Svalbardtraktatina, at tá fiskiveiða er loyvd kring Svalbard og tað nýggja kemur inn í myndina at gera búskaparlig óki kring strandalond, so má tað vera náttúrligt, at londini, sum hava undirskrivað traktatina sum Svalbard, kunnu fiska út á 200 fjórðingar.

Henda rætt heldur landsstýrið eisini at vit hava, men orsakað av óttanum fyri sjálvum rækjustovninum gekk lögmaður við til at skerja føroysku rækjuveiðuna.

Men hvussu hópisleyst tað var, at landsstýrið beinanvegin gav eftir fyri krøvunum frá norðmonnum — visa nú tær sannroyndir, ið koma fyri dagsins ljós.

Og tað seinasta, sum vit

frætta í hesum máli er so, at rækjustovnurin við Svalbard bert er litið troysttur, at eingin vandi er á ferð, at norðmenn ikki fyrr enn nú eru farnir undir at gera meiri nágreiniligar visindaligar kanningar.

Og sambært Leif Grønnevet, statssekretari, í norska blaðnum: «Nordland Framtid», citat:

«Norge har fått enorme reguleringsbyrder i dette området, og dette vil fortsette i minst en ti-årsperiode framover».

Tvs. at longu áðrenn norðmenn av álvara eru byrjaðir at kanna tey stóru rækjuøkini við Svalbard, hava føroyingar við hond og fót bundið seg til at avmarka veiðuna — sum teir einastu.

Og hvi hava so norðmenn kravt hetta av okkum?

Tá óttin fyri stovninum nú bert visir seg at vera ein lýgusøga, so má tað vera tí, at føroyingar eru brúktir sum AGN hjá norðmonnum. Við tað at vit góðtaka at skerja okkum á einum óki, sum norðmenn vilja eiga einkarrættin til, men sum teir als ikki hava, so hava vit sum teir fyrstu í veruleikanum víðurkent rættin hjá norðmonnum á hesum óki. Og hetta kunnu norðmenn so brúka móttvegis øðrum.

Um landsstýrið er at sær komið og ynskir at bota um hesar skeivleikar, so eigur tað at biðja um nýggjar samráðingar við norðmenn. Tí stóðan er heilt broytt.

Problemer rundt Svalbard

